
khosravi.navid@gmail.com

بسم الله الرحمن الرحيم

چگونگي تكميل و صدور گواهی فوت و جواز دفن

تهیه وتنظیم:

دکتر نوید خسروی

متخصص پزشکی قانونی

فلوشیپ سم شناسی بالینی (مسمومیتها)

عضو هیات علمی دانشگاه علوم پزشکی مازندران

گواهی فوت

گواهی فوت مدرکی است که بعد از مرگ افراد صادر میشود و موید قطعی بودن فوت فرد میباشد وبا صدور گواهی فوت مهر تاییدی بر عدم لزوم اقدامات امداد رسانی پزشکی و احیاء زده می شود.

موارد كاربرد گواهي فوت:

1- ارزيابي سلامت و مشكلات سلامتي عمومي و موفقيت برنامه هاي سلامتي (بهداشتي-درماني-آموزشي) جامعه

2- تعيين اولويت ها و تخصيص منابع(انساني،مالي و ...) به منظور رفع مشكلات سلامتي جامعه

3- انجام مطالعات اپيدميولوژيك

اطلاعات آماري مربوط به مرگ و مير ارتباط مستتقيم وتنگاتنگي با صحت مندرجات گواهي فوت دارد.

عوامل خطا در نظام ثبت آمارهاي مرگ ومير:

مرحله اول: عدم تشخیص صحیح علت مرگ بیمار توسط پزشک تکمیل کننده علت فوت

مرحله دوم: عدم آشنایی پزشک تکمیل کننده گواهی فوت با اصول استاندارد تکمیل گواهی فوت

مرحله سوم: کاستی در نحوه کدگذاری، گزارش دهی و ثبت موارد مرگ

عدم تکمیل صحیح گواهی های فوت همچنان یکی از علل اصلی خطا در نظام ثبت آمارهای مرگ محسوب می شود.

وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی
جمهوری اسلامی ایران
سازمان ثبت احوال کشور
سازمان پزشکی قانونی کشور
شماره ۰۰۲۵۵۱ ۱۲۶-

گواهی فوت

لطفا قبل از تکمیل فرم مندرجات ظهر آن را مطالعه نمایید

مشخصات متوفی

متوفی
۱- دارای شناسنامه است ☐ نیست ☐
توجه: در صورتی که متوفی به دلیل سن کمتر از یک هفته فاقد شناسنامه است یا مرده متولد شده باشد، در قسمت مشخصات عمومی، نام خانوادگی پدر و سن و جنس متوفی ثبت شود.

مشخصات عمومی متوفی

نام ..... نام خانوادگی ..... نام پدر .....
شماره شناسنامه ☐☐☐☐☐☐ شماره ملی ☐☐☐☐☐☐☐☐☐☐
جنس متوفی: مذکر ☐ مونث ☐ نامشخص ☐
محل صدور شناسنامه: کشور ..... استان ..... شهرستان ..... بخش ..... شهر/روستا .....

تاریخ

تاریخ تولد: روز ☐☐ ماه ☐☐ سال ☐☐☐☐ تاریخ به حروف: .....
تاریخ فوت: روز ☐☐ ماه ☐☐ سال ☐☐☐☐ تاریخ به حروف: .....

نشانی متوفی

نشان محل سکونت دائمی متوفی: کشور ..... استان ..... شهرستان ..... بخش ..... شهر/روستا ..... خیابان ..... کوچه ..... پلاک ..... کد پستی ☐☐☐☐☐☐☐☐☐☐
محل فوت: کشور ..... استان ..... شهرستان ..... بخش ..... شهر/روستا .....
وقوع فوت در: منزل ☐ بیمارستان/مرکز درمانی ☐ سایر ☐

توجه: علائم بیماری و یا حالات نشانگان فوت همانند ایست قلبی، ایست تنفسی و ... نباید نوشته شوند.

علت فوت

علت فوت
(برای مرده زایی یا فوت نوزاد تا هفت روز بعد از تولد)
حاصل حاملگی: تولد زنده ☐ تولد مرده ☐
الف) بیماری یا وضعیت اصلی جنین یا نوزاد: .....
ب) سایر بیماری ها یا وضعیت های جنین یا نوزاد: .....
ج) بیماری یا وضعیت اصلی مادر که روی جنین یا نوزاد موثر است: .....
د) سایر بیماری ها یا وضعیت های مادر که روی جنین یا نوزاد موثر بوده است: .....

علت فوت (از روز هشتم تولد به بعد)
الف) آخرین بیماری یا وضعیتی که منجر به فوت شده است: .....
ب) بیماری یا وضعیتی که منجر به قسمت الف شده است: .....
ج) بیماری یا وضعیتی که منجر به قسمت ب شده است: .....

مشخصات صادر کننده گواهی فوت

نام و نام خانوادگی صادر کننده گواهی: .....
شماره نظام پزشکی: ..... نام موسسه: .....
تاریخ صدور گواهی: روز ☐☐ ماه ☐☐ سال ☐☐☐☐
مهر و امضاء پزشک/ماما
مهر و امضای موسسه

جواز دفن

لطفا قبل از تکمیل فرم مندرجات ظهر آن را مطالعه نمایید
دفن متوفی بلا مانع است
مهر و امضاء پزشک
نام و نام خانوادگی صادر کننده مجوز دفن ..... شماره نظام پزشکی .....

ماده ۲۵ قانون ثبت احوال: مهلت اعلام واقعه وفات ده روز از تاریخ وقوع فوت است

برگه های گواهی فوت :

گواهی فوت برای هر متوفی در سه نسخه تکمیل می گردد:

1- نسخه اول یا سفید که مخصوص ثبت احوال می باشد.

2- نسخه دوم یا سبز که از طریق واحد های شهرداری، تحویل وزارت بهداشت می شود.

3- نسخه سوم یا زرد که مخصوص سوابق پزشک یا موسسه می باشد.

پس از صدور گواهی فوت پزشک نسخه سفید وسبز را از دفترچه جدا نموده و تحویل بستگان متوفی می دهد و برگه زرد به همراه سربرگ هر سه برگه در داخل دفترچه باقی می ماند.

نکاتی در مورد صدور گواهی های مرده زایی و فوت نوزاد :

اگر جنین یا نوزاد مرده به دنیا بیاید (منظور جنین بالای 20 هفته یا نوزاد پره مچور یا نوزاد فول ترم) که دارای علائم ماسراسیون یا آپگار صفر باشدلازم است برای وی گواهی فوت (مرده زایی) صادر شود و فقط باید تاریخ تولد را تکمیل کرد چون تاریخ فوت داخل رحمی نامعلوم است و روی تاریخ فوت (می شود) خط کشید.

در صورتیکه جنین یا نوزاد به هنگام تولد علائم حیاط (آپگار بالای صفر داشته باشد) زنده محسوب می شود ولو اینکه همراه با اقدامات احیاء قلبی-ریوی یا بدون آن چند ثانیه پس از تولد زنده باشد و باید در قسمت علت فوت حاصل از حاملگی تولد زنده علامت زده شود و هر دو قسمت تاریخ تولد و تاریخ فوت تکمیل گردد.

ذکر زنده یا مرده به دنیا آمدن نوزاد و نیز جنسیت آن اگر پدر نوزاد فوت کرده باشد از نظر قانون تقسیم ارث بسیار مهم است.

برای موارد مرده زایی و فوت نوزاد تا روز هفتم بعد از تولد پزشک و ماما می توانند گواهی فوت صادر نمایند.

معمولا بار مسئولیت از نظر مسائل قانونی برای پزشک صادر کننده جواز دفن در قسمت تعیین علت فوت کمتر از مشخصات متوفی،تاریخ فوت و محل فوت است.

تعاريف واژه هاي كليدي در تكميل گواهي فوت:

علت مرگ:

شرايط و زمينه هايي كه باعث مرگ شده وبايد نسبت به آن تقدم داشته باشد.

1- علت زمينه اي يا اصلي يا اوليه

2- علت بينابيني

3- علت مستقيم يا فوري يا بي واسطه

علت زمینه ای:

تعریف: بیماری یا صدمه ای که زنجیره توالی رخدادهای مرضی را که مستقیماً در ارتباط با مرگ بوده اند آغاز نموده است.

وقتی علت مرگ سانحه یا خشونت باشد، آن سانحه یا خشونت به عنوان علت زمینه ای مرگ تلقی میگردد.

۱- مشخص، واضح و اختصاصی باشد.

۲- از نظر توالی زمانی و ارتباط شناختی نسبت به سایر علت ها تقدم داشته باشد.

یعنی اگر علت زمینه ای نبود ، مرگ رخ نمی داد.

علت مستقيم (بي واسطه):

تعريف:

بيماري، صدمه يا عارضه اي كه مستقيماً قبل از وقوع مرگ قرار مي گيرد.

آخرين مرحله و نتيجه نهايي علت زمينه اي را بيان ميكند.

علت بينابيني مرگ:

ساير وضعيت هايي كه در ايجاد مرگ سهيم بوده و ناشي از علت زمينه اي اند.

حالت هايي كه مابين علت زمينه اي و مستقيم قرار مي گيرند.

مكانيزم مرگ:

اختلالي فيزيولوژيك يا بيوشيميايي كه توسط علت مرگ ايجاد شده باشد.

طريقه اي كه توسط آن ، علت منجر به اثر ميشود.

مكانيزم مرگ ممكن است از چندين نوع بيماري مختلف پديد آيد.

نكته مهم:

هرگز نبايد مكانيزم مرگ (رخداد پاياني و اختلالت فيزيولوژيك غير اختصاصي) به عنوان علت زمينه اي مرگ، در گواهي فوت ثبت شود.

انواع مكانيزم مرگ:

به 2 نوع عمده تقسيم مي شود:

1- رخداد پاياني:

عارضه نهايي علت زمينه اي مرگ،كه در صورت عدم درمان سريع منجر به مرگ مي شود.

2- اختلال فيزيولوژيك غير اختصاصي:

اختلالي است كه بيش از يك علت داشته (غير اختصاصي) و به عنوان عارضه اي از علت زمينه اي محسوب مي شود.

اختلالات فيزيولوژيك غير اختصاصي رخدادهاي پاياني را شامل نمي شوند.

فرايندهاي آناتوميك غير اختصاصي:

حالت (نحوه) مردن:

فوت چگونه آغاز گرديده است.

طبيعي يا غير طبيعي؟

منظور توصيف وضعيت وشرايطي است كه مرگ تحت آن شرايط رخ داده است:

طبيعي ، دگركشي ، خودكشي ، تصادفي يا نامشخص

رخدادهاي پاياني	اختلالات فيزيولوژيك غير اختصاصي	فرايندهاي كالبدشناختي غير اختصاصي
آسيستول	تامپوناد قلبي	انفاركتوس قلبي حاد
ايست قلبي	اختلالات انعقادي	آنسفالوپاتي آنوكسيك
ايست قلبي تنفسي	اغماء	سيروز
گسستگي الكتروميكانيكال	نارسايي احتقاني قلب	هماتوماي اپي دورال
ايست تنفسي	دهيدراتاسيون	خونريزي گوارشي
فيبريلاسيون بطني	بي نظمي ضربان قلب	هموپريكارد
	خونريزي	هموتوراكس
	آنسفالوپاتو كبدي	پريتونيت
	نارسايي قلبي	پنوموني
	هيپركلسمي	آمبولي ريوي
	هيپوتانسيون	خونريزي ساب آراكنوئيد
	كتواسيدوز	هماتوماي ساب دورال
	پنوموتوراكس	هيدروسفالي
	هيپرتانسيون پورتال	
	نارسايي تنفسي	
	نارسايي كليوي	
	عفونت خوني	
	شوك عفوني	
	شوك	

اصول و قواعد تکمیل گواهي فوت:

بسیاری از خطاهایی که در تکمیل گواهی فوت رخ می دهد به علت عدم آشنایی پزشکان با واژه های "علت" و "مکانیزم" مرگ است.

آخرین سطر: علت زمینه ای مرگ (آغازگر زنجیره منجر به مرگ)

اولین سطر : علت مستقیم (بی واسطه) منجر به مرگ

مابین این دو سطر : علت های واسط

(در صورتیکه بیماری مستقیماً سبب مرگ شخص شده باشد و یا تنها یک علت برای مرگ مشخص شده باشد، فقط سطر الف(بالاترین) سطر تکمیل می گردد.

قواعد استفاده و يا عدم استفاده از مكانيسم مرگ هنگام تكميل گواهي فوت:

1- مكانيزم مرگ (رخداد پاياني و اختلالات فيزيولوژيك غير اختصاصي) و فرايندهاي آناتوميك غير اختصاصي تحت هيچ شرايطي به عنوان علت زمينه اي مرگ مطرح نمي گردند. لذا از درج آنها در گواهي فوت به عنوان علت زمينه اي،پرهيز گردد.

2- استفاده از فرايندهاي آناتوميك غير اختصاصي به عنوان علت واسط يا مستقيم مرگ در گواهي فوت بلامانع است.

3- استفاده از رخدادهاي نهايي در گواهي فوت ممنوع است و اين واژه ها در گواهي فوت جايي ندارند.

4- استفاده از اختلالات فيزيولوژيك غير اختصاصي تحت شرايط ذيل ، بعنوان علت واسط يا مستقيم بلامانع است:

الف) كه به عنوان يك عارضه بالقوه كشندۀ علت زمينه اي مطرح باشد (مثل كتواسيدوز به عنوان عارضه بيماري ديابت وابسته به انسولين)

ب) با توجه به شرح حال، يافته هاي باليني و آزمايشگاهي در زنجيره وقايعي كه سبب مرگ بيمار شده اند قرار گيرند.

ج) به عنوان يك نشانه(Symptom)، يا علامت(Sign) نباشد مانند سيانوز يا آپنه

د) ابتلاء به آنها (در صورت عدم درج در گواهي فوت) واضح وآشكار نباشد.

ه) درج آنها در گواهي فوت توضيح واضحات نباشد.

و) حتي المقدور يك علت زمينه اي اختصاصي هم در گواهي فوت ذكر شده باشد.

در همه موارد امكان آنكه بتوانيم عوارض ومكانيسم هاي ناشي از علت زمينه اي را مشخص كنيم وجود ندارد (وضعيت پيچيده بيمار يا نقص اطلاعات تكميل كننده گواهي فوت)؛ در اين حالت به بيان علت زمينه اي اكتفا مي نماييم ويا مكانيزم مورد نظر را به صورت عبارت واضح تر بيان مي كنيم.

مثال:

فوت به دنبال اصابت گلوله به سر؛

علت زمينه اي: اصابت گلوله به سر

علت مستقيم مرگ(مكانيزم): خونريزي،صدمه وسيع آكسونها،ادم مغزي، قطع مسيرهاي حياتي اعصاب و ...

در اين حالت يا همان علت زمينه اي را مي نويسيم يا علت مستقيم مرگ را با عبارتي توصيفي بيان مي كنيم مثل:

"ضربه نافذ مغزي" يا "جراحت ناشي از اصابت گلوله به سر"

مثال :

مرد جوانی به دلیل تصادف با اتومبیل دچار پارگی طحال شده است و به دلیل خونریزی شدید داخلی فوت می نماید. نحوه تکمیل گواهی فوت او :

الف) شوک هیپوولمیک دراثر خونریزی داخلی

ب) پارگی طحال

ج) تصادف با اتومبیل

مثال:

آقای میانسالی با استفراغ خونی و ایکتر به بیمارستان مراجعه می کند. در آندوسکوپی اورژانسی که به عمل می آید منشاء خونریزی از مری تشخیص داده می شود. بیمار سالها الکل مصرف می کرده است و به این دلیل مبتلا به سیروز شده است. در نهایت بیمار به دنبال آنسفالوپاتی کبدی فوت نمود. گواهی فوت وی به ترتی زیر صادر می شود:

الف) آنسفالوپاتی کبدی

ب) سیروز کبدی

ج) مصرف طولانی مدت الکل

مثال:

خانمی 60 ساله با سابقه هیپرلیپیدمی، تب روماتیسمی و نارسایی دریچه میترال باعلائم نارسایی پیشرفته قلبی به بیمارستان مراجعه و بعد از چند ساعت با وضعیت ادم ریوی فوت نموده است. گواهی فوت او به شرح ذیل است:

الف) نارسایی احتقانی قلب

ب) نارسایی دریچه میترال

ج) بیماری تب روماتیسمی

رويكرد خلاصه و عملي جهت تكميل گواهي فوت:

1- آيا نياز به ارجاع متوفي به پزشكي قانوني هست يا خير؟

2- در آخرين سطر (ج) علت زمينه اي را قيد نماييد.

3- بالاترين سطر (الف) علت بلافصل مرگ را بيان كنيد.

4- علت بينابيني (ب) در بين الف وج درج شود.

5- در گواهي فوت از ذكر رخدادهاي پاياني يعني عباراتي همچون: ايست قلبي تنفسي،فيبريلاسيون بطني و آسيستول اجتناب كنيد. ذكر اين عبارات به معني آن است كه بيمار به دليل مردن مرده است.

6- در سطر الف و ج فقط يك علت درج گردد.

7- از درج اختلالات فيزيولوژيك غير اختصاصي و فرايندهاي آناتوميك غير اختصاصي (عارضهٔ علت زمينه اي) به عنوان علت زمينه اي پرهيز گردد.

8- از استفاده از علائم اختصاري خودداري گردد.

9- در صورتيكه در جريان دقيق بيماري متوفي نيستيد، گواهي فوت را تكميل نكنيد.

10- اصول اخلاقي حفظ اسرار پزشكي را رعايت نماييد.

جواز دفن:

گواهی ای است که با آن اجازه دفن جسد صادر می شود و باید دقت زیادی در صدور آن به عمل آید و موارد زیر رعایت گردد:

۱- صدور آن باید برای مواردی باشد که منعی وجود نداشته باشد.

۲- علت مرگ مشخص باشد.

۳- علت مرگ طبیعی باشد.

۴- احراز هویت کامل انجام پذیرد.

۵- مشخصات کامل فردی در جواز دفن قید شود.

۶- نام ونام خانوادگی پزشک وشماره نظام پزشکی همراه با مهر و امضاء باشد.

مواردی از مرگ که در ایران باید به پزشکی قانونی ارجاع شوند :

بر اساس نامه شماره 1/3/1087 مورخه 83/11/3 معاونت امور پزشکی وبالینی سازمان پزشکی قانونی کشور به معاونت سلامت وزارت بهداشت، درمان وآموزش پزشکی، در موارد زیر،تعیین و تایید علت فوت الزاماً در پزشکی قانونی انجام می گیرد :

1- مرگ ناشی از

قتل

2- مرگ به دنبال

خودکشی

3- مرگ به دنبال هر گونه

منازعه

(اعم از درگیری فیزیکی و یا لفظی)

4- مرگ ناشی از صدمات هر نوع

سلاح سرد یا گرم

(مانند چاقوخوردگی و یا

اصابت گلوله)

5- مرگ به دنبال حوادث رانندگی و تصادفات

(به هر شکل و یا هر فاصله زمانی از حادثه که مرگ رخ دهد)

6- مرگ به دنبال **مسمومیت**

(شیمیایی،دارویی،گازگرفتگی و ...)

7- مرگ به دنبال سوء مصرف

مواد مخدر

8- مرگ به دنبال

حوادث

(سقوط،زلزله،سیل،برق گرفتگی،
سرمازدگی،گرمازدگی، طوفان،صاعقه زدگی
و...)

9- مرگ ناشی از

کار

(حوادث شغلی،بیماریهای شغلی،
مرگ در محل کار و ...)

10- مرگ در

اسارت،زندان،بازداشتگاه،پرورشگاه،

اردوگاه،پادگان، آسایشگاه،مهمانسرا،هتلها

و...

11- مرگ در معابر ومجامع

عمومی

(پارکها ، ترمینال مسافربری و...)

12- مرگ ناشي از

اقدامات تشخیصی و درمانی

13- مرگ حین یا متعاقب

زایمان یا **سقط جنین**

(مرگ مادر باردار)

14- مرگ حین یا متعاقب

ورزش

15- مرگهای

ناگهانی

و

غیر منتظره وغیر قابل توجیه

16- هرمرگی که

احتمال شکایت

(از کسی) مطرح باشد.

17- هر نوع مرگ

مشکوک

18- مرگ

افراد ناشناس

(و مجهول الهویه یا مرگ فردی که مدارک هویت معتبر وی در دسترس نباشد)

19- مرگ

اتباع خارجی

و بیگانه

20- مرگ ناشي از
خشونت خانوادگی

21- هر مرگی که احتمال جنحه یا

جنایت

در آن برود

در موارد زیر نیز به علت مسائل حقوقی وقضایی در آینده صدور جواز دفن صرفاً توسط **پزشکی قانونی** صادرمی گردد:

22- مرگ با

علت نامشخص

و مبهم علیرغم اقدامات تشخیصی و درمانی

23- مرگهای

دسته جمعی

مثل سقوط هواپیما و غرق شدگی کشتی و ...

24- مرگ ناشی از

سوختگی

25- مرگ ناشی از

خفگی ها

26- مرگ ناشی از

ازدحام جمعیت

(مثلاً در ورزشگاهها)

27- مرگی که احتمال یا ارتباط با

تجاوزات جنسی، نوزادکشی یا کودک آزاری

در آن مطرح باشد

28- هر مرگی که احتمال

قصور

در آن مطرح باشد

29- مرگ حین

درگیری

با نیروی انتظامی

30- فوت افراد

نظامی و انتظامی

در حال خدمت

31- مرگ در

اغتشاشات

و درگیری های خیابانی

32- مرگ ناشی از اقدامات

تروریستی

33- مرگ ناگهانی نوزاد در گهواره

(SIDS)

34- فوت افراد

جانباز و معلولین جنگی

(حتی اگر سالها بعد از پایان جنگ رخ دهد)

35- وجود هرگونه

تناقض

در اظهارات همراهان متوفی با یکدیگر و نیز با اطلاعات کسب شده از معاینه جسد یا سایر مدارك موجود

خلاصه نحوه صدور جواز دفن:

1. پزشک بایستی مدارک هویتی را با جسد مطابقت دهد.
2. مشخصات بطور کامل در جواز دفن ذکر شود.
3. علت فوت با رعایت پیشنهادات WHOنوشته شود. از ذکر تابلوی فوت به عنوان علت فوت باید خودداری کرد.
4. تاریخ فوت بطور دقیق ذکر شود.
5. مشخصات پزشک صادر کننده جواز دفن ثبت شود.
6. یک نسخه از جواز دفن در بایگانی پـزشک صادر کننده نگاهداری شود.

فرق گواهی فوت و جواز دفن :

در "گواهی فوت" پزشک گواهی می نماید که فردی به دلیلی فوت نموده است ولی این گواهی مجوزی برای خاکسپاری متوفی نمی باشد و تنها با اخذ جواز دفن است که می توان متوفی را به خاک سپرد.

گواهی فوت تنها فوت یک فرد از جامعه را اعلام می دارد ولی جواز دفن مجوز خاک سپاری این فرد متوفی است.

سیر قانونی ارجاع جسد به پزشکی قانونی :

اگر به هر دلیلی پزشک صلاح ندانست که برای بیمار فوت شده گواهی فوت صادر نماید، پزشک موظف است متوفی را جهت بررسی های دقیق تر و تعیین علت فوت به پزشکی قانونی ارجاع نماید.

پرکردن فرم مخصوص " ارجاع جسد به پزشکی قانونی" توسط پزشک و ارجاع همراهان متوفی به نزدیکترین کلانتری محل فوت متوفی برای صدور دستور کتبی توسط مسوولین قضایی.

نکته :

عدم رضایت و تمایل بستگان و همراهان متوفی، جهت ارجاع جسد به پزشکی قانونی و انجام کالبدگشایی به هیچوجه نباید مانع ارسال جسد به پزشکی قانونی گردد.

با تشکر فراوان
از صبر و حوصله شما